

Ali Avni Öneş (1926, Giresun - 1982, İstanbul)

İlköğrenimini Giresun'da, ortaöğrenimini parasız yatılı olarak Galatasaray Lisesinde tamamladı (1946), İstanbul Üniversitesi Filoloji Bölümünde bir süre öğrenim gördü.

İstanbul'da, İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun çıkardığı *Yeni Adam* dergisi, Giresun'da *Yeşilgiresun* gazetesi ve Halkevinin yayınladığı *Aksu* dergisine, Ordu'da çıkan *Hürses* gazetesine fıkra, makale, inceleme türünde yazılar yazdı. 1946 yılında, öykücü Naim Tirali ile birlikte, Giresun'da çıkarmaya başladıkları *Karadeniz Postası*, bölgenin en önemli yayın organlarından biri niteliğini taşıdı. Gazetede, liseden arkadaşı Çetin Altan, Şaban Ersöz ile Fahir Onger, Oktay Akbal, Naci Kalpakçioğlu (Fethi Naci) gibi sonradan bazıları ünlenecek yazarlar da ürünleriyle yer aldı. Daha sonra *Vatan* gazetesi ve *Yenilik* dergisinde çalıştı (1951-60). Fransızca ve İngilizceden yaptığı çevirilerle tanındı.

Ali Avni Öneş'in *Yakan Sır* adlı öykü çevirisi ilk olarak 1964 yılında (İnanç Yayınevi) yayınlanmıştır.

Yordam Edebiyat: 150 • **Yakan Sır** • Stefan Zweig
ISBN 978-605-5541-89-7 • *Türkçesi: Ali Avni Öneş*
Kapak ve İç Tasarım: Savaş Çekiç • Birinci Basım: Nisan 2013
Üçüncü Basım: Nisan 2026
© Mustafa Öneş, 2011; © Yordam Kitap, 2025

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 44790)
Kuloğlu Mahallesi Altıpatlar Sokak Çubukçu Çıkmaı No.1/A Beyoğlu-İstanbul
Tel: 0212 528 19 10 • W: www.yordamkitap.com • E: info@yordamkitap.com
www.facebook.com/YordamEdebiyat • www.twitter.com/YordamEdebiyat
www.instagram.com/yordam.edebiyat

Baskı: **Pasifik Ofset** (Sertifika No: 44451)
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2
34310 Haramidere / İstanbul
Tel: 0212 412 17 77

STEFAN ZWEIG

YAKAN SIR

ÖYKÜ

TÜRKÇESİ

ALİ AVNİ ÖNEŞ

yordam
edebiyat

STEFAN ZWEIG:
BİR HÜMANİSTİN
SANATÇI OLARAK
PORTRESİ

Stefan Zweig, varlıklı bir Yahudi ailenin çocuğu olarak 1881 yılında Viyana'da dünyaya geldi. Yetişme çağında, ailesinin toplum içindeki saygınlığını yükseltecek ciddi bir eğitim alması sağlandı. Felsefe doktorası yaptı; edebiyat, psikiyatri ve müzikle ilgilendi. Akademik eğitimin yanı sıra, Viyana'nın zengin, kozmopolit kültüründen alabildiğine beslendi. İngilizce, Fransızca, İtalyanca, Latince ve Yunanca biliyordu. Sahip olduğu kültürel donanım Zweig'ı, Batı'nın hümanist geleneğine bağlamış ve 20. yüzyılın birleşik Avrupa idealine doğru yönlendirmiştir.

I. Dünya Savaşı başladığında, Zweig silah taşımayı reddetti ve vatani görevini, Savunma Bakanlığının arşivinde hizmet vererek yerine getirdi. Çok geçmeden, arkadaşısı Fransız yazar Romain Rolland gibi barış yanlısı bir politik tutumu benimseyerek Avusturya'yı terk etti ve savaşın sonuna dek İsviçre'de kaldı. Zweig barış fikrini savunmayı yaşamı boyunca sürdürecekti, ne var ki savaş tamtamlarının kulakları sağır ettiği dünyada barış ve sağduyu çağrısı yankı bulmayacaktı.

İlk dünya savaşını izleyen 1920’li yıllar, Stefan Zweig’in yazarlık kariyerindeki en verimli dönemidir. Edebiyata şiirle başlamış ve ilk şöhretini Baudelaire, Verlaine gibi şairlerden yaptığı çevirilerle sağlamış olsa da, bu dönemde yazdığı uzun ve kısa öyküler ile usta bir yazar olduğunu kanıtlamıştır. *Korku* (1920), *Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu* (1922), *Amok* (1922), *Bir Kalbin Ölümü* (1927), *Karışık Duygular* (1927), *Bir Kadının Yirmi Dört Saati* (1927), *Sahaf Mendel* (1929) gibi çoğu uzun öykü (*novella*) türündeki anlatıları bugün 20. yüzyıl klasikleri arasında sayılıyor.

Zweig’in karakter yaratma ve karakterlerinin ruhsal gerilimlerini aktarma becerisini Freud’la olan dostluğuna ve onun kurucu teorisine borçlu olduğu hep söylene gelmiştir. Öte yandan, hikâye anlatıcılığındaki mahareti ve daha ilk sayfalarda yükselttiği gerilimi anlatının sonuna dek dorukta tutabilme ustalığıyla da benzersizdir. Pek çok eserinin sinemaya uyarlanmış olduğunu, iç ve dış “çatışma”ları yansıtmada ne denli başarılı olduğunu bir ispatı olarak belirtelim.

Zweig, biyografi türünde de çok sayıda eser üretmiş; tarih, felsefe ve edebiyat alanındaki araştırmalarını renkli ve şiirsel üslubuyla bezeyerek pek çok ünlü şahsiyetin hayatını kalemiyle canlandırmıştır. Biyografisini yazdığı ünlüler arasında Nietzsche, Erasmus, Montaigne gibi düşünürler; Marie Antoinette, Maria Stuart gibi kraliçeler; Balzac, Dickens, Dostoyevski, Stendhal, Tolstoy gibi edebiyat dehaları bulunmaktadır. Deneme tarzında yazdığı *Yıldızın Parladığı Tarihsel Anlar* (1927) başlıklı kitabında, tarihe mal olmuş on iki kişinin hayatlarından kısa kesitleri minyatür gibi işlemiştir.

1933'te Nazilerin ateşe attığı kitaplar arasında Stefan Zweig'ın yazdıkları da bulunuyordu. Zweig 1934 yılında Avusturya'yı bir kez daha terk etmek zorunda kaldı ve İngiltere'ye yerleşti. Hitler ordularının Fransa'yı işgalinden sonra Atlantik'i geçerek ABD'ye, oradan da Güney Amerika'ya gitti. Son büyük eserlerinden *Merhamet* (1939) ile ölümünden sonra yayınlanan *Satranç Ustası* (1942), Zweig'ın ikinci eşi Lotte ile birlikte oradan oraya sürüklendiği bu ümitsiz yılların ürünüdür.

Lotte ve Stefan Zweig, 1940 yılının Ağustos'unda Brezilya'nın Rio de Janeiro kenti yakınlarına yerleşmeye karar verdiler. Burada tamamladığı ve Avrupa'nın savaş öncesi kültürel hayatını, özellikle de Viyana'yı anlattığı otobiyografik metin *Dünün Dünyası* (1942), Zweig'ın en son yapıtı oldu. O, Avrupa'nın kendini imha ettiğine ve bir daha eski haline asla dönemeyeceğine inanıyordu. 22 Şubat 1942'de Lotte ile veda notlarını yazdılar, çok miktarda ilaç alarak son uykularına daldılar. Uzun yıllar sonra başka bir yazar (Clive James), Zweig'ın, "hümanizmin tecessüm etmiş hali, canlı bir örneği" olduğunu söyleyecekti. Yazık ki temsil ettiği hümanist değerler ölürken dünyada savaş cinneti, faşizm ve hoşgörüsüzlük hâlâ sürüyordu.

YAKAN SIR

LOKOMOTİF boğuk bir ıslık salıverdi. Semmering'e gelinmişti. Gökyüzünün hafif gümüş rengi aydınlığı altında kara vagonlar bir dakika durakladı; bir insan kalabalığını çıkarıp bir başkasını yuttu. Şurada burada sinirli sesler çınladı, sonra makine yeniden ıslık çaldı ve kara vagonlar zincirini gürültülü bir şekilde tünelin ağzına sürükledi. Nemli rüzgârla süpürülmekte olan geniş, aydınlık görüntü üzerine gene sessizlik çöktü.

Gelenlerden biri, zevkli giyimi ve yürüyüşünün doğal esnekliği ile dikkati çeken genç bir adam, öbür yolculardan önce çarçabuk bir faytona atlayıp arabayı otele sürdürdü. Atlar yokuş yolu acelesiz tırmandılar. Havada bir bahar kokusu vardı. Gökyüzünde ancak mayıs ve haziran aylarında görünen ak ak bulutlar koşuyorlardı. Bu her zaman genç ve ele avuca sığmaz oyun arkadaşları birdenbire yüksek dağların arkasına saklanmak için maviliklerde oynatarak yol alıyor, birleşip ayrılıyor, kâh bir mendil gibi buruşuyor, kâh şerit şerit tarazlanıyor, sonunda kendilerine bir yuva yapmak ister gibi ak külahlar halinde dağların tepesine konuyorlardı. Yukarıda rüzgârda bir hareket vardı. Hâlâ yağmurdan sıırıslık görünen ince ağaçları öyle sarsıyordu ki, dallar ve budaklar ağır ağır çatırıyor ve üzerlerinden kıvılcımlar gibi binlerce damlacık dökülüyordu. Arada bir, kar kokusu dağ başlarının serinliğini getirir gibi oluyordu. O zaman insan, soluk alırken hem yumuşak hem keskin bir his duyuyordu. Havadaki ve yerdeki her şey; hareket, kaynaşma, sabırsızlık içindeydi.

Araba şimdi yokuş aşağı iniyordu. Atlar hafifçe soluyarak koşuyor, çingiraklarının sesleri uzaklarda yankılanıyordu.

Otele varınca genç adamın ilk yaptığı iş, müşteri listesini gözden geçirmek oldu. Fakat hemen hayal kırıklığına uğradı. Önce kendi kendine endişeyle, 'Ben niçin buradayım?' diye sordu. 'Dağda, bir arkadaş grubu olmaksızın yalnız kalmak büroda oturmaktan beter. Buraya ya çok erken ya da çok geç geldiğim besbelli. Zaten tatillerden yana şanssızım. Bu adların arasında tanıdığım tek bir kimse bile yok. Ah! Bu haftayı böylesine hüzün içinde ve tatsız geçirmemek için bari birkaç kadın bulunsaydı; herhangi bir küçük macera, hatta zararsız bir flört imkânı olsaydı!'

Pek tanınmamış bir asil –bir vilayet memuru– olan genç adam, bu kısa izni herhangi bir dinlenmeye ihtiyacı olduğundan değil, sırf öbür arkadaşları birer ilkbahar haftası izni kopardıkları ve kendisi de boşuna devlete çalışmak istemediği için almıştı. O, yalnızlığa asla dayanamayacağını bilen bir toplum adamıydı. Böyle tanınmış, herkesin sevgisini ve dostluğunu böyle kazanmıştı. Kendisiyle baş başa kalmak, kendini yakından tanımak istemediğinden bundan elinden geldiği kadar kaçıyordu; içsel yeteneklerinin, sıcakkanlılığının ve ruhundaki sevinç taşkınlığının alevlenebilmesi için insanlardan oluşan sürtünecek bir yüzeye ihtiyacı olduğunu biliyordu. Yalnız başına kaldığında, kendini kutudaki kibrit gibi faydasız ve soğuk buluyordu.

Boş salonda keyfi kaçmış bir halde aşağı yukarı gidip geliyordu, kâh gazeteleri karıştırıyor, kâh müzik odasındaki piyanoda ritmini kolayca bulamadığı bir valse başlıyordu.

Sonunda öfkeyle oturdu. Dışarı baktı. Karanlığın çöküşünü, koyu kül rengi sisin çam ağaçlarının arasından yükselişini seyretti. Bir saati böylece sinirli bir halde boşu boşuna harcadı. Ondan sonra da kendini yemek salonuna attı.

Orada acele ile göz gezdirdiği yerlerden sadece birkaçının dolu olduğunu gördü. Boşuna! Hiç tanıdık yoktu. Sadece selamına umursamaz bir tavırla karşılık verdiği Ring Caddesi'nden şöyle böyle tanıdığı biri vardı. Bunun dışında hiç kimse, geçici de olsa bir macera vaat eden bir kadın görünmüyordu.

Baron'un gittikçe keyfi kaçıyor, sabırsızlığı artıyordu. O, yakışıklılığı ile başarı kazanan, devamlı olarak yeni bir tanışmaya, yeni bir gönül olayına hazır, yeni bir maceranın esrarı içine atılmayı büyük bir merakla bekleyen, olabilecek her şeyi önceden hesapladığı için hayal kırıklığına uğramayan, kendisine kapıyı açanın arkadaşının eşi ya da hizmetçi kız olmasını ayırt etmeksizin bir kadının ilk bakışına bile bir şehvet anlamı veren, aşk ve çapkınlık konusunda hiçbir şeyi gözden kaçırmayan genç adamlardan biriydi. Bu tip insanlar, küçümseme ve aşağılamayla karışık bir söyleyişle kadın avcısı diye adlandırılırken fark edilmeden birçok gerçek ifade edilmiş olur. Hakikaten tutkunluk halini alan bütün o içgüdüleri, iz peşinden gitme, sürekli heyecan ve ruh uyanıklığı bu gibi adamların başlıca niteliğidir. Bir macerayı sonuna kadar götürmek için daima hazır; kararlı ve pusuda bekler durumdadırlar. Fakat bir âşğın değil bir kumarbazın soğuk, hesaplı ve tehlikeli ihtirasına sahiptirler. Bunlar arasında, sadece gençlikleri değil, bütün ömürleri sonsuz macera bekleyişi içinde geçen olağanüstü azimli olanlar

vardır. Onlar için bir gün, yüzlerce küçük şehvet olayına (geçerken bir göz atış, dudakların yanına kayan bir gülümseyiş, karşı karşıya oturulunca açılan bir diz), yıl ise, bu günlerden yüz kadarına bölünür. Nihayet onlar için bu tür olaylar hayatın sonsuz olarak fıskıran, besleyen ve yakan kaynağıdır.

Burada galiba hiç kadın yoktu, eğlence arkadaşı yoktu. Baron bunu hemen anlamıştı. Bir gazete alarak donuk bakışlarını basılı satırlar üzerinde gezdirmeye başladı; düşüncesi âdeta kötürümleşmişti; kelimeler, karşısında sarhoş gibi sallanıyordu.

Birdenbire arkasında bir robun hışırtısı ile hafifçe öfkeli bir sesin, yapmacıklı telaffuzuyla Fransızca olarak, “Ama yapma artık, Edgar!” dediğini duydu.

İpek bir rop masasına hafifçe sürtünerek geçti; uzun boylu, etine dolgun bir kadın silüeti ile arkasında, siyah kadife bir elbise giymiş, solgun bir erkek çocuk gördü. Çocuğun gözleri onu bir an merakla süzmüştü. İkisi karşı karşıya, kendilerine ayrılmış olan masaya oturdular. Çocuk az önceki azarlanma dolayısıyla uslu durmaya çalışıyor, bu hali kara gözlerinin hareketleriyle tezat teşkil ediyordu. Kadın –genç Baron dikkatini yalnız onun üzerinde toplamıştı– nadir bir zarafetle oturmuştu. Olgunluk çağına geçişin eşiğinde, aşırı ihtiraslılığı apaçık olarak görünen o dolgun Yahudi kadınlarından biriydi. Fakat mizacını zarif bir melankoli arkasında saklamak ustalığını gösteriyordu. Baron ilk önce gözlerini görmedi, fakat narin bir burnun üzerinde düzgün birer yay çizen kaşlarını hayranlıkla seyretti. Burnu, doğrusunu söylemek gerekirse, ırkını açığa vuruyordu, fakat görünüşünün asilliğiyle bu kadının profil çizgilerini özel-

likli ve ilgi çekici yapıyordu. Saçları, bu açılıp serpilmiş vücuttaki dişi olan her şey gibi gür ve kabarıktı. Güzellüğünün zevk, takdir ve hayranlıkla seyredilmesinin gururlu bilinci içinde, tatmin olmuş ve kendini beğenmiş gibi görünüyordu. Çok alçak sesle yemeği ısmarladı ve çatalıyla oynayarak gene gürültü yapmakta olan çocuğu uslu durması için ikaz etti. Bütün bunlar Baron'un hep ona kayan bakışları altında görünür bir ilgisizlik içinde oldu. Kadın onu hiç görmemiş gibi davranıyordu. Ama onu bu kaygılı çekingenliğe yönelten, adamın ısrarlı gözetlemesiydi.

Baron'un somurtkan yüzüne birdenbire bir aydınlık gelmişti. Büzülmüş olan sınırları canlanmaya, adaleleri gerilmeye başladı. Öyle ki, içine çekilmiş gibi olan bedeni doğruldu, gözleri ışılandı. Tüm enerjisini toplaması için ona böyle bir uyarıcı lazımdı. Avcı, bir av kokusu almıştı. Kışkırtıcı bir tavırla, gözlerini, kadının arada bir kendisinininkilerle ışıltılı ve kararsız bir şekilde çarpışan, fakat asla açık bir cevap vermeyen bakışları ile karşılaştırmaya çalıştı. Onun dudaklarında gördüğünü sandığı yarım bir gülümsemeden, onda bir yumuşama başladığı ümidine kapıldı. Fakat bütün bunlar doğrusu pek belirsizdi, ama onu harekete geçiren de bu belirsizlik haliydi. Baron'u umutlandıran tek şey, kadının ondan yana çevirmekte olduğu bakışlarının sürekliliğiydi. Çünkü bunlarda hem direnme, hem sıkıntı okunuyordu. Gene çocukla yapmakta olduğu ve şüphesiz ki işitilmiş olması "gereken" konuşmasının incelikle, dikkatlice sürdürdüğü edası da az ümitlendirici değildi. Hatta bu sakin davranışın zoraki çekingenliği bir endişe başlangıcını gösteriyordu, Baron bunu hissediyordu. Evet, o da duygulanmıştı: Artık

oyun başlamıştı. Baron yemeğini yavaş yavaş yedi. Bir yarım saat, sanki yüzünün her çizgisi zihninde yer edinceye ve sanki bakışları olgun vücudunun her noktasına gizlice dokununcaya kadar, gözlerini kadının üzerinden ayırmadı.

Dışarıda koyu bir karanlık bastırıyordu. İri yağmur bulutları kurşuni ellerini ağaçlara doğru uzatmaya başlayınca ağaçlar çocuksu bir korkuyla iç çekiyorlardı. Salonu yavaş yavaş gölgeler kaplıyor ve içeride oturanlar sessizlikten gittikçe daha çok sıkılıyormuş gibi görünüyordular. Annenin çocuğuyla konuşması her an daha yapmacıklı bir hal alıyordu. Baron artık oyunun sonuna gelmiş olduğunu hissetti. O zaman bir deneme yapmaya karar verdi. İlk o kalktı ve kısa adımlarla kapıya doğru yürüdü. Yanlarından geçerken dışarıdaki manzaraya şöyle bir göz attı. Sonra birdenbire, sanki bir şey unutmuş gibi başını geri çevirdi. Böylece kadının canlı gözlerle kendisine bakmakta olduğunu gördü. Holde bekledi. Az sonra kadın çocuğunun elini tutarak geldi; geçerken dergileri karıştırdı ve küçüğe bazı resimler gösterdi. Baron da bir dergi almak, fakat aslında onun gözlerinin nemli ışıltısı içine daha derince girebilmek ve belki de kendisiyle bir konuşmaya girişebilmek için masaya doğru ilerlerken kadın döndü, oğlunun omzuna hafifçe dokunarak Fransızca, “Gel Edgar, yatmaya!” dedi. Sonra soğukça yürüyüp gitti. Baron bu akşam onunla tanışabileceğini sanmıştı. Bu ani gidiş onun için bir hayal kırıklığı oldu. Ama ne de olsa, bir arzunun tutuşmakta olduğunu fark ettiği bu direnmede, bu kararsızlıkta da bir sevimlilik vardı. Sonunda aradığı arkadaşı bulmuştu, oyun başlayabilirdi.